

POLITYKA INNOWACYJNA POLSKI WOBEC DOŚWIADCZEŃ CHIN

Mirosław PODOLSKI

Streszczenie: W artykule zaprezentowano zarys osiągnięć 30-letniego okresu funkcjonowania stref ekonomicznych w Chinach i zawarto porównanie efektywności stref ekonomicznych w Polsce i w Chinach w zakresie pozyskiwania innowacyjnych inwestycji. Przedstawiono próbę zdefiniowania przyczyn sukcesu chińskiej gospodarki i uwarunkowań rozwoju gospodarki Polski dla osiągnięcia podobnego rozwoju gospodarczego. W tym celu przeanalizowane zostały rządowe strategie rozwoju i wskazane kierunki działań. Jako jeden ze wskaźników porównany został bilans płatniczy Chin, Polski i Niemiec w odniesieniu do aktualnych wydarzeń politycznych. Artykuł zawiera także próbę wskazania popełnionych błędów gospodarczych i określenia barier w osiągnięciu celu, jakim jest wzrost atrakcyjności inwestycyjnej Polski i pozyskiwanie inwestycji mających na celu poprawę bilansu handlowego Polski i Chin.

Słowa kluczowe: strefy ekonomiczne, innowacje, inwestycje, konkurencyjność, strategie rządowe, bilans handlowy, przemysł elektroniczny, gospodarka oparta na wiedzy.

1. Rozwój Chin

W roku 1978 Chiny rozpoczęły przemiany gospodarcze od wprowadzenia reform i otwarcia na świat, czego efektem było ustanowienie nadbrzeżnego pasa otwartych miast położonych wzdłuż wschodniego wybrzeża Chin. W 1979 roku wydzielone zostały obszary miast Shenzhen, Zhuhai, Shantou i Xiamen jako eksperymentalne Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE), a w roku 1980 rząd Chin podjął decyzję o utworzeniu pięciu specjalnych stref ekonomicznych wzdłuż południowowschodniego wybrzeża. W maju 1984 kolejnych 14 miast zostało otwartych na świat zewnętrzny, a kolejne 1 stycznia 1985, dzięki czemu wzdłuż wybrzeża został ustanowiony pas otwartych miast nadbrzeżnych. Koncepcja strefy była następująca: Specjalna Strefa Ekonomiczna powinna skupiać się głównie na przyciąganiu zagranicznych inwestycji i budowaniu gospodarki rynkowej (Shengyou Z., Perłowa Rzeka. Przebudzenie Wschodu.). Strefy prowadzą specjalną politykę międzynarodową polegającą na zwiększeniu uprawnień w kwestiach gospodarczych i oferowaniu preferencyjnych warunków dla zagranicznych przedsiębiorstw. Strefy stanowią także prawo wspierające przedsiębiorców. W roku 1992 w Shenzhen wprowadzono system zabezpieczeń społecznych i jako pierwsza strefa wprowadziła ona system ubezpieczeń medycznych dla pracowników. Z kolei w roku 1990 powstała giełda papierów wartościowych w Shenzhen. Powstały tam globalne firmy, jak np. ZTE (1985), Huawei (1988) i inne.

W Chinach, polityka otwarcia na świat wybranych obszarów kraju w postaci Specjalnych Stref Ekonomicznych doprowadziła w latach 1980-2008 do kilkudziesięciokrotnego wzrostu wartości produkcji, eksportu i zmniejszenia bezrobocia oraz kilkusetkrotnego wzrostu wartości inwestycji zagranicznych. Firmy wielonarodowe w strefie miasta Szanghaj, Pudongu wypracowują ponad 30% PKB, około 50% jego

wpływów finansowych oraz wartość handlu eksportowego, a także ponad 20% wartości przemysłu wysokich technologii.

Strefa ekonomiczna Guangdong, w której leży Shenzhen stanowi 1,85% powierzchni Chin i mieszka tam 17 mln mieszkańców (2006), ale odpowiada ona za: 1/9 przychodu gospodarczego kraju, 1/7 obrotów finansowych, 1/4 inwestycji, 1/3 handlu zagranicznego. W 2006 roku w strefie tej zgłoszono 29728 patentów oraz 14576 wynalazków (Shengyou Z., Perłowa Rzeka. Przebudzenie Wschodu.).

Tab. 1. Statystyki gospodarcze Obszaru Nowego Pudongu (1990-2007) [5]

	1990	2007	Wzrost
Całkowita wartość produkcji	6 miliardów juanów	275,1 miliardów juanów	45-krotny
Lokalne przychody finansowe	500 milionów juanów	26,1 miliarda juanów	52-krotny
Inwestycje zagraniczne	28 składników, na sumę 34 miliony USD	16164 składniki, na sumę 40,7 miliarda USD	532,5-krotny 1056-krotny
Bilans importu/eksportu	2,59 miliarda USD	128,1 miliarda USD	49-krotny

Zachęty proinwestycyjne w strefach ekonomicznych, wydzielonych miastach lub strefach rozwoju technologicznego są następujące:

- W pięciu wydzielonych SSE w południowo-wschodnich Chinach: podatek 15% oraz zasada „2+3” lat, oznaczający 2-letnie zwolnienie z podatku, a przez kolejne 3 lata podatek w wysokości 7,5%,
- w strefach ekonomicznych i strefach rozwoju technologicznego firmy działające ponad 10 lat korzyści są porównywalne do SSE,
- w strefie Pudong w Szanghaju, korzyści dla obcych inwestorów są porównywalne do tych w strefach ekonomicznych,
- w 52 strefach rozwoju wysokiej techniki, korzyści dla inwestorów są jednakowe w strefach ekonomicznych, jak i w strefach rozwoju technologicznego,
- inwestycje w wydzielonych miastach: w 14 nabrzeżnych i 20 kontynentalnych miastach jest to zredukowany podatek do 24% lub do 15% w przypadku projektów o wysokim znaczeniu. Szczególnie traktowane są inwestycje w układy scalone. (Dutta M., China's Industrial Revolution and Economic Presence, s. 127-128)

Zmieniono także funkcjonowanie urzędów poprzez usprawnienie administracji: 1000 urzędników w 14 departamentach przypada na 3 miliony mieszkańców. Urzędnicy mają dwudziestodniowy termin na udzielenie odpowiedzi przedsiębiorcy, a także mają dbać o respektowanie prawa własności intelektualnej przez przedsiębiorców (Qizheng Z. i Yudong S., Cud szanghajskiego Pudongu).

W roku 1985 Rada Państwowa zdefiniowała zakres działalności stref ekonomicznych w Chinach. Ich działalność opierać się ma na tworzeniu struktury przemysłowo-handlowej i przemysłowo-rolniczej, po czym strefy utworzyły przedsiębiorstwa zorientowane na gospodarkę eksportową i stały się ważnymi chińskimi bazami handlu zagranicznego. (Shengyou Z., Perłowa Rzeka. Przebudzenie Wschodu).

Tab. 3. Import i eksport Chin (Bolesta A., Chiny w okresie transformacji, s. 55)

	1990	2003
Import towarów i usług jako część PKB (%)	14	32
Eksport towarów i usług jako część PKB (%)	18	34
Eksport produktów niskoprzetworzonych (jako część eksportu) (%)	27	9
Eksport produktów wysokoprzetworzonych (jako część eksportu) (%)	72	91
Eksport produktów high-tech (%)	-	27
Terms of trade	100a	104b

a – terms of trade w roku 1980

b – terms of trade w roku 2001

W 2001 roku Chiny dołączyły do Światowej Organizacji Handlu (WTO), co spowodowało wzrost handlu o 20-30%. W roku 2007 wartość handlu stanowiła już 1500 mld USD, co dawało Chinom 3. pozycję po USA i Niemczech.

Tab. 2. Eksport i import Chin w 2010 r. (Źródło: mg.gov.pl)

	Udział w eksporcie (%)	Udział w imporcie (%)
Stany Zjednoczone	20	7,7
Hongkong	12	10,1
Japonia	8,3	12,3
Rep. Korei	4,6	9
Niemcy	4,3	5,5
Tajwan	b.d.	6,8

Dodatni bilans handlowy Japonii, Korei i Niemiec oznacza poziom rozwinięcia tych gospodarek. W latach 2003-2008 niemiecka gospodarka była największym światowym eksporterem, a od 2009 roku straciła to miejsce na rzecz Chin. W roku 2009 Niemcy wyeksportowały towary o wartości 667,1 mld euro (spadek o 18,4% w stosunku do roku 2008), a dodatni bilans w handlu zagranicznym wyniósł 136,1 mld euro. (Źródło: infoniemcy.eu)

2. Sytuacja w Polsce

W latach 80. XX wieku, gdy w Chinach rozwijana była gospodarka przez otwarcie rynku i wprowadzanie zachęt inwestycyjnych, w Polsce wprowadzony został stan wojenny, reglamentowano żywność przez zastosowanie kartek na żywność, relacje gospodarcze zostały ograniczone do krajów bloku wschodniego, wyłączony został transfer wiedzy, kapitału, ruch turystyczny i gospodarczy. W Polsce zapanował wtedy kryzys pogłębiony przez wprowadzenie przez USA sankcji gospodarczych wobec Polski. Do roku 1989 Polska była zamknięta na innowacje i wpływy gospodarki Zachodu, a panująca polityka oparcia gospodarki na produkcji węgla i stali doprowadzała do dalszego osłabiania gospodarki. Polskie rządy nie zauważały w tym czasie, że prawdziwą wartość posiadały technologie elektroniczne i przetwarzanie półproduktów. W krajach, gdzie gospodarka została

zorientowana na nowoczesne technologie, podnosiły one wartość dodaną produkcji, generowały miejsca pracy i zwiększały dochód gospodarstw domowych pracowników zatrudnionych w tych przedsiębiorstwach. W ten sposób przepaść pomiędzy krajami Zachodu i Wschodu Europy pogłębiała się, a światowe koncerny wybierały Chiny jako miejsce lokalizacji własnych zakładów produkcyjnych. Uzależnienie od Bloku Wschodniego powodowało w Polsce zastój na polu innowacyjności przedsiębiorstw, a wielu ambitnych naukowców lub wynalazców emigrowało z kraju lub nie było docenianych, jak np. Jacek Karpiński, konstruktor komputera K-202 o lepszych parametrach niż komputery klasy IBM (Źródło: crn.pl).

Przemiany gospodarcze rozpoczęte w 1989 roku doprowadziły z czasem do rozwiązania istniejącego przemysłu elektronicznego. Zamknięte zostały firmy zrzeszone w ramach Zjednoczenia Przemysłu Elektronicznego Unitra, Naukowo-Produkcyjne Centrum Półprzewodników CEMI, Diora, Fonica, Zakłady Radiowe Kasprzaka, Unitra Lubartów. Firmy: Tonsil i Eltra zmieniły profil produkcji, a Radmor, Radwar i Rawar po przekształceniu utrzymały się na rynku jako wyspecjalizowani producenci urządzeń dla wojska. Szczególną pozycję na rynku utrzymał Instytut Technologii Materiałów Elektronicznych (ITME), który jako jednostka badawczo-rozwojowa i innowacyjny producent elementów półprzewodnikowych, posiada ugruntowaną pozycję na rynku producentów elementów półprzewodnikowych. Produkcja Instytutu skierowana jest głównie na eksport. Jednym z produktów Instytutu jest grafen. Jak podaje strona internetowa itme.edu.pl: „ITME jest jednym z niewielu na świecie ośrodków, które potrafią wytwarzać grafen. ITME wcześniej ściśle współdziałało i nadal współpracuje z lauretami nagrody Nobla za grafen z 2010 r.”. Produkcja grafenu stanowi szansę wstąpienia Polski do grona państw, które posiadają produkcję układów półprzewodnikowych.

Jako przykład przedsiębiorstw europejskich może posłużyć maltański oddział firmy STMicroelectronics. Ten francusko-włoski producent układów półprzewodnikowych z siedzibą w Genewie, w roku 1981 wybrał Maltę na lokalizację swojej fabryki elementów półprzewodnikowych. W roku 2005 firma zatrudniała już ponad 2000 pracowników i była największym krajowym pracodawcą, a jej produkcja w blisko 100% była przeznaczona na eksport. Sytuacja gospodarcza, spowolnienie ekonomiczne i konkurencja taniej produkcji z Dalekiego Wschodu zmusiła kierownictwo firmy do restrukturyzacji i zwolnień. W 2008 roku jej zatrudnienie wynosiło 1800 pracowników, co w kraju o liczbie mieszkańców ok. 380 tys. było bardzo istotne dla gospodarki całego kraju i stanowiło priorytet rządu, jakim było utrzymanie firmy, głównego pracodawcy na wyspie.

Po kilku latach zastoju gospodarczego w zakresie istnienia w Polsce dedykowanych obszarów inwestycyjnych do produkcji urządzeń i elementów elektronicznych, nadzieję przyniosło przyjęcie przez Sejm dnia 20 października 1994 Ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz.U. z 1994r. Nr 123, poz. 600, tekst jednolity Dz.U. z 2007 r. nr 42, poz. 273). Wprowadzenie w Polsce Specjalnych Stref Ekonomicznych doprowadziło do lokowania na ich obszarach przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym, których produkcja stanowi znaczący udział w eksporcie kraju. Prawo do inwestowania w strefach mają przedsiębiorstwa, które spełnią określone wymagania. Dla poszczególnych regionów strefy stanowią czynnik prowadzący do wzrostu gospodarczego, zmniejszenia bezrobocia i wzrostu ich konkurencyjności regionu. Jednostką pełniącą rolę pozyskiwania inwestorów, wspierania przedsiębiorców i prowadzenia projektów do momentu uruchomienia produkcji jest Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych. Jej strona internetowa paiz.gov.pl podaje:

Specjalne Strefy Ekonomiczne zostały stworzone w celu:

- przyspieszenia rozwoju gospodarczego polskich regionów,
- rozwoju i wykorzystania nowych rozwiązań technicznych i technologicznych w gospodarce narodowej,
- zwiększenia konkurencyjności produktów i usług,
- zagospodarowania majątku przemysłowego i infrastruktury,
- tworzenia nowych miejsc pracy.

Rys. 1. Lokalizacje Specjalnych Stref Ekonomicznych w Polsce (Źródło: paiz.gov.pl)

Strefy ekonomiczne w Polsce cechuje terytorialność i zachęty inwestycyjne w postaci zwolnienia na pewien czas z podatku dochodowego oraz uzyskanie dofinansowania do ponoszonej inwestycji w zależności od liczby utworzonych miejsc pracy lub całkowitych nakładów na daną inwestycję. Ulga w podatku dochodowym uzależniona jest z kolei od wypracowanego przychodu.

W porównaniu do założeń funkcjonowania stref ekonomicznych w Chinach, są to działania niewystarczające i trudne do spełnienia dla inwestorów. W Chinach należy zgłosić gotowość inwestycyjną i oszacować innowacyjność przedsięwzięcia oraz podać liczbę nowych miejsc pracy, aby wydzierżawić bądź kupić grunt pod nową fabrykę i uzyskać zwolnienie z podatku lub jego redukcję przez określony czas. Tamtejsze prawo bardziej jednak dba o krajowy rynek. O ile w Polsce wystarczy posiadać przedstawicielstwo, aby operować na krajowym rynku, tak w Chinach dostęp do lokalnego rynku posiadają firmy z udziałem strony chińskiej.

Polskie prawo zakłada jednak określone czasowo funkcjonowanie SSE w Polsce do roku 2020. Plan zamykania stref ekonomicznych w aspekcie korzyści dla polskiej gospodarki na przykładzie rozwiązań stosowanych w Chinach nie wydaje się być uzasadniony. Obszary SSE nie są jeszcze zagospodarowane, w dalszym ciągu lokowane są w nich kolejne inwestycje, w każdym regionie planowane są lokalizacje lotnisk. W roku 2012 w Polsce mają zostać otwarte trzy nowe lotniska: w Gdyni, Lublinie i Modlinie dla Warszawy. Powstanie lotnisk jest czynnikiem warunkującym dostęp do inwestycji i kapitału. Szczególnie brakuje ich na Wschodzie Polski, tj. w Lublinie, Olsztynie i Białymstoku. Istnienie stref ekonomicznych uzasadnia budowę lotnisk, gdyż głównymi użytkownikami lotnisk jest działalność biznesowa i w ich pobliżu lokowane są główne ośrodki biurowe, podobnie jak centra dystrybucyjne w pobliżu infrastruktury drogowej.

Istniejące na świecie formy przestrzeni ekonomicznych skierowanych dla przedsiębiorców to: centra innowacji, centra biznesu, parki naukowe, parki technologiczne (lub bieguny technologii), parki biznesu i handlu, klastry, wolne obszary celne i specjalne strefy ekonomiczne (Mazur K. Specjalne strefy ekonomiczne jako nowe obszary przemysłowe, s. 15). Obecnie Polska powinna wziąć przykład z Chin i realizować program gospodarki otwartej na inwestycje, a następnie przedłużyć funkcjonowanie SSE, gdy tylko zbliżać się będzie termin ich likwidacji. Argumenty za utrzymaniem SSE są wymierne, szczególnie w czasach kryzysu gospodarczego.

Polska, jako „zielona wyspa” obroniła się w 2009 roku przed skutkami kryzysu gospodarczego, jaki spotkał kraje rozwinięte, uzależnione od eksportu. Istnienie znacznego wewnętrznego rynku zbytu pomogło lokalnym przedsiębiorcom pozostać na rynku i nie odczuć spowolnienia gospodarczego. Przyczynić się do tego mogły np. inwestycje poczynione w poprzednich latach, gdy polska waluta była silna i przedsiębiorcy kupowali maszyny i urządzenia wyprzedawane na Zachodzie przez likwidowane zakłady. Z kolei osłabienie się polskiej waluty pomogło eksporterom uzyskiwać wyższe dochody z eksportu w przeliczeniu na polską walutę przy tej samej cenie towaru, gdzie głównym partnerem handlowym dla Polski są Niemcy. Wg polskawue.gov.pl: „Pośród państw UE głównymi partnerami w eksporcie Polski pozostaje - niezmiennie od pięciu lat - sześć państw: Niemcy (25,9% udziału w łącznym eksporcie Polski w 2010 r.), Francja (6,8%), Wielka Brytania (6,1%), Włochy (6,1%), Republika Czeska (5,9%) oraz Holandia (4,1%).”

Niewątpliwym wsparciem dla gospodarki Polski były także coroczne napływy środków finansowych z Unii Europejskiej w ramach programów unijnych, w celu zmniejszenia dysproporcji pomiędzy nowymi członkami Unii Europejskiej, a krajami starej „piętnastki”. Nie można pominąć także środków finansowych przysyłanych corocznie przez polskich emigrantów, którzy wyjechali z Polski głównie w latach 2004-2008. Jak podaje strona polskawue.gov.pl: „Według szacunków NBP po 1 maja 2004 r. wysokość tych transferów wzrosła dwukrotnie, by pod koniec 2010 r. wynieść w sumie ok. 28,7 mld euro. W samym 2010 r. emigranci przebywający za granicą powyżej 12 miesięcy oraz ci, którzy wyjechali na krócej dokonali transferów na kwotę 4,2 mld euro. W okresie od 1 maja 2004 r. do 31 grudnia 2010 r. strumień środków, które trafiły do Polski z tytułu transferów z budżetu UE oraz prywatnych transferów polskich emigrantów, wyniósł łącznie 75,8 mld euro (z czego aż 17%, tj. 12 mld €, w samym tylko 2010 r.)”. Obecnie trwają polemiki, czy emigracja Polaków jest dla kraju korzystna, czy niekorzystna. Biorąc pod uwagę okres kilkuletniej emigracji niewątpliwie jest to sytuacja korzystna dla Polski, jednak w przypadku wyjazdu „na stałe”, spowoduje to wyeliminowanie potencjalnych pracowników w wieku produkcyjnym, powodując starzenie się społeczeństwa, a w przyszłości niedobór pracowników w sferze przedsiębiorstw. Zatrudnienie na poziomie 5,5 mln osób w sferze przedsiębiorstw powyżej 9 osób i 1,6 mln w sferze budżetowej roku 2011 (wg GUS) świadczy o możliwości dalszego wzrostu zatrudnienia przez przedsiębiorstwa, jak i o przeroście zatrudnienia w sferze budżetowej. Konieczne jest zmniejszenie kosztów pracy, aby przedsiębiorstwa mogły zatrudniać więcej osób wyspecjalizowanych w wąskiej dziedzinie, tj. specjalistów, którzy mogą poświęcić się całkowicie swoim obowiązkom.

Gospodarka oparta na wiedzy – termin pojawił się na początku lat 90. ubiegłego stulecia. Jest to określenie obecnie powtarzane przez polityków i ekonomistów w Polsce, jednak przy obecnych wydatkach na badania i rozwój trudno mówić w ten sposób o polskiej gospodarce. Pomimo możliwości zakwalifikowania gospodarki Polski do tzw. fali poprzemysłowej, która charakteryzuje się „wdrażaniem na masową skalę nowych technologii informatycznych i komunikacyjnych, które dają nieograniczone wręcz możliwości kontaktowania się ludzi ze sobą oraz transferu informacji.” (wg

europakiportal.eu), w dalszym ciągu znajduje się ona w fali przemysłowej. Założenia Strategii Lizbońskiej, czyli ustalenia przyjęte na spotkaniu szefów rządów krajów Unii Europejskiej w 2000 roku, zakładały osiągnięcie najbardziej konkurencyjnej gospodarki świata do 2010 roku. Wydatki na badania i rozwój miały stanowić 3% PKB, podczas gdy obecnie można powiedzieć: „nakłady na badania naukowe wynoszą jedynie 1,9% PKB Unii Europejskiej, w porównaniu z 2,9% w USA i 3% w Japonii.” (Źródło: europarl.europa.eu). Strategia rządowa „Polska 2030” podaje: „Technologie informacyjne i komunikacyjne są dzisiaj istotnym czynnikiem wzrostu gospodarczego – w latach 1995–2004 odpowiadały za 23% wzrostu PKB w krajach UE15.” Przez ostatnie lata, udział badań i rozwoju w budżecie Polski pozostaje najniższy w Unii Europejskiej na poziomie 0,56%, tuż za Grecją. Strategia zakłada także: „Według Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007–2013 celem Polski powinno być podniesienie wydatków do poziomu 1,5% PKB w 2010 r. i 2,0% w 2015 r. Szczególnie ten pierwszy cel obecnie wydaje się nierealny.” Realizacja tak ambitnych planów w przypadku powodzenia, może doprowadzić do sprzyjających warunków dla rozwoju działalności innowacyjnej w Polsce.

Rządowa strategia „Polska 2030” obejmuje także rozwój infrastruktury drogowej, kolejowej, lotniczej i sieci teleinformatycznej. „Rozwój transportu lotniczego katalizuje innowacyjność w pobliżu portów lotniczych.” (Polska 2030). Do najważniejszych zadań należy stworzenie między aglomeracyjnymi tras kolei dużych prędkości oraz modernizacja istniejących linii. Technologie informacyjne i komunikacyjne są dzisiaj istotnym czynnikiem wzrostu gospodarczego – w latach 1995–2004 odpowiadały za 23% wzrostu PKB w krajach UE15. Według szacunków Komisji Europejskiej wkład technologii teleinformatycznych we wzrost produktywności na terenie Unii Europejskiej wynosił 55% w latach 1995–2000 i 45% w latach 2000–2005.

Sektor technologii informatycznych pozostanie kluczową gałęzią gospodarki opartej na wiedzy także do 2030r. Wzrost udziału produktów wysokiej technologii w polskim eksporcie będzie najbardziej miarodajnym wskaźnikiem tego, na ile konkurencyjna jest polska gospodarka. Aby przyspieszyć rozwój tego sektora gospodarki, warto skoncentrować ograniczone zasoby państwa na wsparciu tych rodzimych przedsiębiorstw, które z sukcesem rywalizują już na globalnych rynkach oraz wesprzeć inne, które mając innowacyjnych produktów, nie dysponują zasobami, ani know-how wystarczającymi do globalnej ekspansji. Należy również skierować środki przeznaczane na przyciąganie zagranicznych inwestorów do tych branż, w których wytwarzana jest duża wartość dodana oraz do tych firm, które będą skłonne skorzystać z możliwości zlokalizowania w Polsce zarówno działalności badawczo-rozwojowej, jak i produkcji dóbr innowacyjnych. Jest to szczególnie pilne, ponieważ realnych efektów tych działań można spodziewać się dopiero w perspektywie kilkuletniej. Nakłady na badania i rozwój w Polsce są ponad trzykrotnie niższe niż średnia europejska (Źródło: Polska 2030, premier.gov.pl).

Podczas Forum Inwestycyjnego w Szanghaju w grudniu 2011 prezydent zachęcał do inwestycji w Polsce. Jak podaje strona paiz.gov.pl: „Prezydent wymienił m.in.: relatywnie duży jak na realia europejskie, rynek oraz silną pozycję polityczną i gospodarczą. To, co wyróżnia Polskę na tle innych krajów UE to również dobra marka, jeśli chodzi o inwestycje zagraniczne, stabilny wzrost gospodarczy, który trwa w sposób niezakłócony od ponad 20 lat oraz stabilny sektor finansowy i bankowy.” Niezbędne jest zmniejszenie dysproporcji pomiędzy eksportem i importem w handlu pomiędzy Polską a Chinami. Obecnie bilans jest 10-krotnie bardziej niekorzystny dla Polski. Wartość handlu zagranicznego Chin w 2010 r. wyniosła ok. 2813 mld USD, w tym eksport 1506 mld USD, a import 1307 mld USD. Nadwyżka handlowa osiągnęła ok. 199 mld USD. (www.mg.gov.pl)

Tab. 3. Wymiana handlowa z Polską (Źródło:mg.gov.pl/Wspolpraca+z+zagranica/Wspolpraca+gospodarcza+Polski+z+krajami+wschodnimi+i+pozaeuropejskimi/Chiny.htm)

	Rok 2008	Rok 2009	Dynamika 2008=100	Rok 2010	Dynamika 2009=100
Obroty (mln EUR)	12121	10934	90	13845	124
Eksport do Chin (mln EUR)	867	1051	121	1229	117
Import z Chin (mln EUR)	11254	9983	89	12615	124
Saldo (mln EUR)	-10387	-8932		-11386	

Bilans handlowy w roku 2010 Polski i Chin jest niekorzystny dla Polski. Eksportowane są głównie produkty nieprzetworzone, jak surowce, chemikalia, części pojazdów samochodowych. Z kolei udział wyrobów wysoko przetworzonych (maszyny, pojazdy, wyroby precyzyjne) spadł z 32,2 % do 30,2 %. Do najważniejszych produktów w imporcie z Chin do Polski w 2010 roku należały części aparatury telewizyjnej i radiotelefonicznej, urządzenia komputerowe, części do komputerów, aparatura do telefonii przewodowej, (Źródło: mg.gov.pl).

Chiny nastawiły się wzorem Japonii na eksport produktów wysoko przetworzonych. Eksport przeważa nad importem, a jego udział corocznie rośnie. Wzrasta także udział produktów hi-tech w eksporcie Chin, a niskie koszty pracy i atrakcyjne koszty produktów sprawiają, że rośnie konkurencyjność Chin, a produkty pochodzące z Chin wypierają z rynku produkty z innych obszarów. Polska importuje coraz więcej towarów z Chin, polskie firmy z kolei widząc dostępność produktów w Chinach rozwijają import towarów zamiast rozpoczynać ich produkcję w Polsce. W ten sposób import chińskich towarów stanowi sposób na działalność wielu polskich firm. Taka forma współpracy nie jest wolna od ryzyka. Niejednokrotnie nieuczciwość chińskiego partnera doprowadziła do strat zamawiającego, bez możliwości dochodzenia odszkodowania lub odzyskania kapitału.

Utrudnieniem w prowadzeniu działalności gospodarczej było w Polsce także prawo podatkowe, które mogło doprowadzić firmy do niewypłacalności. Spowodowane to było koniecznością wpłaty cła i należnego podatku VAT od wartości importowanego towaru przed wprowadzeniem towaru na rynek. Polskie firmy omijały ten przepis dokonując odprawy celnej w Niemczech i przywozie do Polski towaru odprawionego i oclonego poza polskim systemem podatkowym. Dopiero ubiegłoroczna nowelizacja Ustawy o VAT pozwoliła przedsiębiorcom na rozliczanie się z podatku w formie składania comiesięcznej deklaracji, a państwu na wzrost wpływów do budżetu. Ta i inne zmiany w polskim prawie są przykładem działań we właściwym kierunku, jednak bez współpracy wszystkich organów państwa, w dalszym ciągu będą utrudnienia w prowadzeniu działalności gospodarczej w Polsce.

3. Wnioski

Zaprezentowane powyżej czynniki warunkujące rozwój przedsiębiorstw, na jakie należy zwrócić uwagę, przy rozważaniu rozwoju ekonomicznego kraju można podsumować następująco:

- otwarcie ekonomiczne – niezbędne są łatwiejsze do spełnienia przez przedsiębiorstwa warunki dla podejmowania działalności gospodarczej w specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce,

- przejrzyste prawo sprzyjające rozwojowi przedsiębiorstw: zmniejszone koszty pracy, łatwiejsze rozpoczynanie działalności gospodarczej, zachęty proinwestycyjne i ulgi dla przedsiębiorców,
- rozwinięta infrastruktura komunikacyjna i łącznościowa – lotniska, drogi szybkiego ruchu, linie kolejowe i powszechna dostępność internetu,
- transfer technologii i współpraca nauka-przemysł,
- promocja działalności polskich podwykonawców i usługodawców: outsourcing i offshoring na targach i imprezach branżowych,
- dostęp do finansowania działalności przedsiębiorstw: akcje, obligacje, kredyty,
- zrzeszanie i stowarzyszanie się producentów i państw, jak np. Unia Europejska, klastry technologiczne
- znajomość języka i wykształcenie pracowników,
- liberalizacja handlu i globalizacja gospodarki,
- innowacyjność przedsiębiorstw i gospodarki,
- wzrost konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw,
- wzrost wydatków na badania i rozwój, dostępność siły roboczej, mobilność i doświadczenie pracowników.

Niewątpliwie doświadczenia Chin można przełożyć na sukces gospodarczy. Należy skorzystać z doświadczeń Chin, promować gospodarkę, otwierać się na inwestycje i dbać, aby inwestorzy, którzy są gotowi zainwestować w Polsce, nie podjęli decyzji o zmianie lokalizacji. Polska niewątpliwie posiada atuty, jakie pozwolą jej zaistnieć na globalnym rynku, o ile zostaną właściwie wykorzystane i zaprezentowane potencjalnym inwestorom.

Literatura

1. Bolesta A.: Chiny w okresie transformacji, Wydawnictwo Dialog, Warszawa 2006
2. Dutta M., China's Industrial Revolution and Economic Presence, World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd. 2006
3. Mazur K.: Specjalne strefy ekonomiczne jako nowe obszary przemysłowe, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2004
4. „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe”, www.premier.gov.pl
5. Qizheng Z. i Yudong S. Cud szanghajskiego Pudongu. Studium przypadku dynamicznej chińskiej gospodarki., Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010
6. Shengyou Z.: Perłowa Rzeka. Przebudzenie Wschodu, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010
7. europarl.europa.eu
8. www.europejskiportal.eu
9. www.itme.edu.pl
10. Markowski A.: Martwię się tylko wtedy, jeśli mogę coś zmienić.... CRN, 15.05.2008.

Mgr inż. Mirosław PODOLSKI
 Wydział Zarządzania
 Politechnika Warszawska
 02-524 Warszawa, ul. Narbutta 85
 tel.: 601 945 275
 e-mail: podolski@plusnet.pl